

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 25.11.2013 r.
COM(2013) 833 final

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Położenie kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Położenie kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie.....	4
2.	Lepsze zrozumienie problemu okaleczania żeńskich narządów płciowych w UE	5
3.	Promowanie trwałej zmiany społecznej w celu zapobiegania okaleczaniu żeńskich narządów płciowych.....	6
4.	Wspieranie państw członkowskich w działaniach na rzecz skuteczniejszego ścigania procederu okaleczania żeńskich narządów płciowych.....	9
5.	Zapewnienie ochrony kobietom zagrożonym na terytorium UE	10
6.	Propagowanie zniesienia praktyki okaleczania żeńskich narządów płciowych na świecie.....	12
7.	Wprowadzenie w życie, kontrola i ocena	13
8.	Wniosek.....	14

1. WPROWADZENIE

Każdego roku jakość życia milionów kobiet i dziewcząt na całym świecie drastycznie się pogarsza z powodu okaleczania żeńskich narządów płciowych. Proceder ten polega na częściowym bądź całkowitym usunięciu ich zewnętrznych narządów płciowych lub innym okaleczeniu narządów płciowych ze względów pozamedycznych¹. Tysiące kobiet i dziewcząt mieszkających w Europie jest dotkniętych lub zagrożonych tym problemem.

Okaleczanie żeńskich narządów płciowych zostało uznane na świecie za pogwałcenie praw człowieka przysługujących kobietom i za formę przemocy wobec dzieci. Podobnie jak w przypadku innych form przemocy ze względu na płeć „stanowi ono naruszenie podstawowego prawa do życia, wolności, bezpieczeństwa, godności, równości między kobietami i mężczyznami, braku dyskryminacji oraz integralności fizycznej i psychicznej”². Ponadto narusza prawa dziecka określone w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka.

Na całym świecie nasilają się apele o zaprzestanie praktyki okaleczania żeńskich narządów płciowych. Pod kierownictwem grupy Afryki i przy silnym wsparciu ze strony UE Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło w 2012 r. przełomową rezolucję pt. „Intensifying global efforts for the elimination of female genital mutilations” (Zwiększenie globalnych wysiłków na rzecz zaprzestania praktyki okaleczenia żeńskich narządów płciowych)³. W jej następstwie grupa Afryki w Radzie Praw Człowieka ONZ złożyła w czerwcu 2013 r. oświadczenie, poparte przez państwa członkowskie UE, w którym skoncentrowała się na wyzwaniach, z jakimi musi zmierzyć się społeczność międzynarodowa, by okaleczanie żeńskich narządów płciowych nie było już dłużej tolerowane. Ponadto w trakcie monitorowania przestrzegania Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania zwraca się szczególną uwagę na kwestię okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Prawa podstawowe i równość płci są podstawowymi wartościami Unii Europejskiej, która od dawna jest zaangażowana w zwalczanie przemocy ze względu na płeć oraz przemocy wobec dzieci, jak czytamy w unijnym dokumencie pt. „Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn”⁴, w dyrektywie w sprawie praw ofiar⁵ i w Agendzie UE na rzecz praw dziecka⁶.

Niniejszy komunikat Komisji w sprawie okaleczania żeńskich organów płciowych opiera się na wynikach prac UE na przestrzeni wielu lat oraz na sprawozdaniu Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE)⁷. Przy jego opracowywaniu korzystano również z wyników obrad okrągłego stołu na wysokim szczeblu na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych⁸, opinii wyrażonych przez społeczeństwo obywatelskie, organizacje międzynarodowe, przedstawiciele środowisk akademickich oraz organy ds. równości w

¹ Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).

² Konkluzje Rady w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i zapewnienia usług wsparcia dla ofiar przemocy domowej przyjęte w dniu 6 grudnia 2012 r.

³ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 67/146 przyjęta dnia 20 grudnia 2012 r.

⁴ COM(2010) 491 final.

⁵ Dyrektywa 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw

⁶ COM(2011) 60 final.

⁷ EIGE, 2013 r. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych w Unii Europejskiej i Chorwacji.

⁸ Do udziału w tych obradach w dniu 6 marca 2013 r. zaproszono niektórych z czołowych działaczy przeciwko okaleczaniu żeńskich narządów płciowych na świecie, by podzielili się swoimi spostrzeżeniami i wskazówkami.

ramach konsultacji społecznych⁹, a także z pisemnej opinii Komitetu Doradczego UE ds. Równości Szans dla Kobiet i Mężczyzn¹⁰. W niniejszym komunikacie omówiono zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną politykę oraz rozwinięto całościowe, zintegrowane podejście ze szczególnym uwzględnieniem kwestii zapobiegania.

2. LEPSZE ZROZUMIENIE PROBLEMU OKALECZANIA ŻEŃSKICH NARZĄDÓW PŁCIOWYCH W UE

Według UNICEF-u¹¹ na całym świecie żyje obecnie ponad **125 mln kobiet**, które doznały okaleczenia narządów płciowych. Praktyka ta jest najbardziej rozpowszechniona w zachodnich, wschodnich i północno-wschodnich regionach Afryki, w niektórych krajach Azji i Bliskiego Wschodu oraz na całym świecie wśród części migrantów z tych obszarów. W UE najczęściej podawana liczba ofiar sięga **500 000**¹².

Trudno jest oszacować, ile dziewcząt znajduje się w grupie ryzyka. Można przyjąć, że zagrożone są dziewczęta, które wyemigrowały z kraju, w którym praktykuje się okaleczanie żeńskich narządów płciowych, lub których rodzice lub jeden z rodziców pochodzą z takiego kraju¹³. Przy dokładnej ocenie czynników wpływających na ryzyko należy wziąć pod uwagę również inne czynniki, takie jak zmiana zachowania lub przekonań rodziców w następstwie migracji.

Występowanie praktyki okaleczania żeńskich narządów płciowych w państwach członkowskich UE¹⁴

Państwo	Rok publikacji	Liczba kobiet, których narządy płciowe zostały okaleczone	Liczba dziewcząt zagrożonych okaleczaniem żeńskich narządów płciowych	Liczba spraw karnych w sądzie ¹⁵
Belgia	2011	6 260	1 975	
Dania		Brak danych		1
Niemcy	2007	19 000	4 000	
Irlandia	2011	3 170	Brak danych	
Hiszpania		Brak danych		6

⁹ Z wynikami tych konsultacji można się zapoznać na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/gender-equality/opinion/130306_en.htm.

¹⁰ <http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/other-institutions/advisory-committee>.

¹¹ Sprawozdanie UNICEF-u pt. „Female Genital Mutilation/Cutting: A Statistical Overview and Exploration of the Dynamics of Change” (Okaleczanie/obrzezanie żeńskich narządów płciowych: Przegląd statystyczny i badanie dynamiki zmian), Nowy Jork, 2013 r.

¹² Parlament Europejski: Rezolucja w sprawie położenia kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych z dnia 14 czerwca 2012 r. (2012/2684 (RSP)). Należy zauważyć, że nie wszystkie kraje dysponują danymi szacunkowymi, a ponadto takie dane nie są koniecznie porównywalne.

¹³ Okaleczanie żeńskich narządów płciowych w Unii Europejskiej i Chorwacji, EIGE, 2013 r.

¹⁴ Źródło: EIGE, 2013 r., z wyjątkiem Niderlandów: Exterkate2013 — „Female Genital Mutilation in the Netherlands. Prevalence, incidence and determinants” (Okaleczanie żeńskich narządów płciowych w Niderlandach: Liczba przypadków, częstość występowania i czynniki warunkujące). Pharos — Centrum wiedzy specjalistycznej w zakresie zdrowia migrantów i uchodźców.

¹⁵ Postępowania sądowe w sprawach karnych, z uwzględnieniem wyroków skazujących, zarejestrowane do stycznia 2012 r.

Francja	2007	61 000	Brak danych	29
Włochy	2009	35000	1 000	2
Węgry	2012	170 – 350	Brak danych	
Niderlandy	2013	29 210	40 – 50 co roku	1
Szwecja			Brak danych	2
Zj. Królestwo	2007	65 790	30 000	

Ponadto brakuje dowodów dotyczących okoliczności okaleczania dziewcząt żyjących w UE. Pod koniec lat 70. i na początku lat 80. we Francji w efekcie wniesienia kilku spraw do sądu¹⁶ zebrano dowody na okaleczanie kobiet na terytorium tego kraju. Wyroki skazujące wydane przeciwko rodzicom i osobom dokonującym okaleczenia żeńskich narządów płciowych¹⁷ mogły skłonić rodziny do poddania ich córek obrzezaniu w swoich krajach ojczystych lub w państwach członkowskich Unii Europejskiej, gdzie prawodawstwo lub egzekwowanie prawa jest słabsze. Ostatnie sprawy sądowe w UE pokazują, że do okaleczania dochodzi zarówno za granicą (sprawy we Włoszech, Hiszpanii, Danii i Szwecji), jak i w UE (sprawy w Hiszpanii, Francji).

Cel:

Lepsze zrozumienie problemu okaleczania żeńskich narządów płciowych w UE.

Działania:

Komisja Europejska:

- zwróci się do Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn o opracowanie wspólnej metodologii i wskaźników w celu pomiaru częstości występowania okaleczania żeńskich narządów płciowych, w celu oszacowania liczby kobiet i dziewcząt znajdujących się w grupie ryzyka oraz liczby kobiet dotkniętych tych problemem w UE;
- oceni wykonalność sporządzenia ankiety, jak również wykonalność przeprowadzenia badania ilościowego i jakościowego na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych;
- będzie zachęcać państwa członkowskie do opracowania konkretnych wskaźników dotyczących problemu okaleczania w ramach działań następczych podejmowanych przez Unię w związku z pekińską platformą działania ONZ.

3. PROMOWANIE TRWAŁEJ ZMIANY SPOŁECZNEJ W CELU ZAPOBIEGANIA OKALECZANIU ŻEŃSKICH NARZĄDÓW PŁCIOWYCH

3.1. Promowanie trwałej zmiany społecznej w celu zapobiegania okaleczaniu żeńskich narządów płciowych

Praktyka okaleczania żeńskich narządów płciowych jest **głęboko zakorzenioną normą społeczną**, która zmusza rodziny do podporządkowania się oczekiwaniom otoczenia. Ma ona związek ze społeczną kontrolą seksualności kobiet, a także z szeregiem przekonań i obaw.

¹⁶ EIGE, 2012 r. — Study to map the current situation and trends of FGM: country reports (Badanie omawiające bieżącą sytuację i obecne trendy dotyczące okaleczania żeńskich narządów płciowych: sprawozdania krajowe).

¹⁷ Są nimi zazwyczaj kobiety.

Mimo poważnych krótko- i długoterminowych konsekwencji fizycznych i psychologicznych praktyka ta jest często stosowana, panuje bowiem przekonanie, że jest ona korzystna dla dziewcząt. W kontekście migracji okaleczanie może być również sposobem na utrzymanie więzi z krajem pochodzenia oraz na zachowanie tożsamości kulturowej. Praktyka ta stanowi intymny problem i wciąż pozostaje tematem tabu wśród społeczności praktykujących obrzezanie. Dlatego też niezmiernie ważne jest, aby uwzględnić złożoność tego zjawiska.

Ramy prawne i egzekwowanie przepisów są konieczne, lecz nie wystarczą, by zapewnić zaprzestanie praktyki okaleczania żeńskich narządów płciowych. **Konieczna jest zmiana postaw i przekonań wśród społeczności, których dotyczy ten problem.** Wyniki kilku projektów finansowanych w ramach unijnych programów Daphne¹⁸ pokazują, że niezbędne jest opracowanie ukierunkowanych działań informacyjnych wewnątrz takich społeczności oraz z ich udziałem. Konieczne jest zaangażowanie w to zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przywódców religijnych i osób stojących na czele społeczności lokalnych, szanowanych i wpływowych postaci z różnych społeczności, ofiar, które są chętne rozmawiać, osób młodych i starszych. We wspomnianych działaniach należy wykorzystać obecny sprzeciw wobec okaleczania żeńskich narządów płciowych wśród dotkniętych społeczności oraz budować więź między UE i krajami pochodzenia.

Niedawny raport¹⁹ pokazuje, że zjawisko okaleczania występuje częściej w rodzinach ubogich lub takich, w których rodzice mają niski poziom wykształcenia. Dlatego też **wzmocnienie pozycji kobiet**, by mogły stanowić o sobie i swoich dzieciach, ma kluczowe znaczenie przy wprowadzaniu środków mających zapewnić, że taka praktyka zostanie zaprzestana.

3.2. Rozwijanie współpracy multidyscyplinarnej

Wydaje się, że tysiące dziewcząt żyjących w UE może być narażonych na okaleczenie. Kontakt z nimi mają osoby reprezentujące różne zawody, w szczególności przedstawiciele służby zdrowia, edukacji, ochrony dzieci, usług socjalnych, wymiaru sprawiedliwości, imigracji i azylu. Jeśli mają one zapewnić odpowiednią ochronę i wsparcie, **niezbędna jest współpraca multidyscyplinarna oparta na solidnej wiedzy na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych.** Takie osoby – w zależności od ich roli i odpowiedzialności – powinny być w stanie wskazać dziewczęta znajdujące się w grupie ryzyka oraz kobiety, które padły ofiarą okaleczenia żeńskich narządów płciowych, i zawiadomić właściwy organ, tak aby zapewnić odpowiednie mechanizmy ochrony oraz wsparcie. W tym celu temat przemocy ze względu na płeć, z uwzględnieniem okaleczania żeńskich narządów płciowych, powinien znaleźć się w programach kształcenia dla wszystkich zawodów, w przypadku których może mieć miejsce kontakt ze społecznościami dotkniętymi takim problemem. Należy opracować materiały edukacyjne i szkolenia, zapewnić wsparcie organizacji pozarządowych zajmujących się tym zagadnieniem oraz wdrożyć skuteczne wielosektorowe protokoły. Duże znaczenie mają jasne wytyczne dotyczące tajemnicy służbowej oraz warunków jej ujawniania.

Coraz większy niepokój na całym świecie wzbudza fakt, że **okaleczania żeńskich narządów płciowych dokonują lekarze.** Niektóre organizacje pozarządowe zwróciły uwagę na problem, jakim jest poddawanie kobiet ponownemu zabiegowi infibulacji²⁰ w szpitalu po

¹⁸ Decyzja nr 779/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 czerwca 2007 r. ustanawiająca na lata 2007–2013 program szczegółowy na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz na rzecz ochrony ofiar i grup ryzyka (program Daphne III) jako część programu ogólnego „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”. Zob. również <http://ec.europa.eu/justice/grants/programmes/daphne/>

¹⁹ UNICEF, 2013 r.

²⁰ Według WHO infibulacja polega na zwężeniu otworu pochwy poprzez utworzenie zaślepki w wyniku nacięcia i zmiany położenia wewnętrznych lub zewnętrznych warg sromowych, czemu może towarzyszyć usunięcie łechtaczki. Ujście pochwy musi zostać ponownie otwarte przed stosunkiem

porodzie, na żądanie kobiety lub jej rodziny, mimo iż zabraniają tego przepisy prawa krajowego w UE.

Ponadto **wiele kobiet, które przeżyły okaleczenie żeńskich narządów płciowych, może również doświadczać innych form przemocy**, takich jak wczesne lub przymusowe małżeństwo albo małżeństwo dzieci bądź przemoc w rodzinie. Szczególnie zagrożone mogą być kobiety będące migrantkami, które żyją czasem na utrzymaniu małżonka, ojca luba dalszej rodziny. Zachęca się państwa członkowskie, aby umożliwiały im w stosownych przypadkach odpowiedni dostęp do świadczeń i usług z tytułu ochrony socjalnej, jak również zapewniały im możliwość kształcenia.

Większość kobiet, które przeżyły okaleczenie, potrzebuje pomocy, aby móc poradzić sobie z jego krótko- i długoterminowymi skutkami. Potrzeby takich kobiet będą różne w zależności od ich wieku lub sytuacji, w jakiej się znajdują. Zapewnienie im odpowiedniego wsparcia pomogłoby podnieść ich stan wiedzy na temat szkodliwego wpływu takiej praktyki na ich zdrowie. Niektóre państwa członkowskie (jak np. Belgia, Francja, Włochy, Szwecja i Zjednoczone Królestwo²¹) założyły ośrodki zdrowia specjalizujące się w opiece nad ofiarami okaleczania żeńskich narządów płciowych, w których świadczone są przede wszystkim usługi ginekologiczne, zwłaszcza dla kobiet w ciąży. Wydaje się jednak, że brakuje usług zapewniających holistyczne podejście, w tym, na przykład, wsparcia psychologicznego, psychoseksualnego lub pourazowego.

Zachęca się państwa członkowskie do pogłębiania wiedzy pracowników służby zdrowia na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych (rozpoznawanie, profilaktyka, leczenie, odpowiednia opieka zdrowotna w czasie ciąży i porodu), w tym do monitorowania zdrowych dzieci. Oczekuje się, że państwa członkowskie będą przekazywać odpowiednie sprawozdania na temat tego procederu, w szczególności korzystając z Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób WHO.

Cel:

Promowanie skutecznej profilaktyki oraz środków wspierania ofiar, w tym poprzez zmianę norm społecznych, a także wzmacnianie pozycji kobiet.

Działania:

Komisja Europejska będzie:

- wspierać rozwój modułów szkoleniowych, wielosektorowych wytycznych oraz protokołów – za pośrednictwem przyszłego programu „Prawa, równość i obywatelstwo”. Będą one skierowane do właściwych pracowników służby zdrowia, a ponadto będą miały na celu zapobieganie procederowi okaleczania i wspieranie ofiar;
- zachęcać państwa członkowskie do ulepszania swoich systemów ochrony dzieci poprzez zapewnianie lepszej koordynacji i współpracy pomiędzy poszczególnymi służbami, tak aby systemy te stały się bardziej zintegrowane i lepiej przygotowane do radzenia sobie z przypadkami wykorzystywania dzieci, w tym okaleczania żeńskich narządów płciowych, lub w sytuacji takiego zagrożenia;
- w pełni korzystać, w ramach działań podejmowanych w następstwie programu Daphne, z programu UE „Prawa, równość i obywatelstwo”²² w celu finansowania

płciowym i porodem (tzw. defibulacja). W niektórych przypadkach po takim zabiegu ponownie przeprowadzana jest infibulacja.

²¹

EIGE, 2013 r.

²²

COM(2011) 758 final.

działań opracowanych przez organizacje pozarządowe, mających na celu zapobieganie przemocy wobec kobiet i dzieci, informowanie dzieci o przysługujących im prawach oraz dbanie o poszanowanie ich prawa do bycia wysłuchanym;

- w pełni korzystać, w ramach działań podejmowanych w następstwie programu „Uczenie się przez całe życie” i „Młodzież w działaniu”, z programu „Erasmus +” i innych europejskich narzędzi finansowych w celu finansowania, w stosownych przypadkach, działań mających na celu pogłębianie wiedzy i kształtowania postaw (zwłaszcza rodziców), angażujących nauczycieli i wychowawców, rodziny i społeczności. Działania mogą zmierzać do umocnienia pozycji młodych imigrantek, poprawy kształcenia nauczycieli i innych osób mogących mieć kontakt ze społecznościami dotkniętymi tym problemem oraz zapobiegania przemocy wobec kobiet;
- promować w ramach przyszłego Funduszu Migracji i Azylu działania, których celem jest wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt oraz wspieranie ich integracji w społeczeństwach przyjmujących imigrantów;
- uwzględniać kwestię przemocy ze względu na płeć, w tym okaleczanie żeńskich narządów płciowych, w przyszłych pracach dotyczących wytycznych UE na temat systemów ochrony dzieci;
- opracowywać specjalne moduły szkoleniowe, dotyczące m.in. kwestii związanych z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych, dla pracowników służby zdrowia pracujących z migrantami.

4. WSPIERANIE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W DZIAŁANIACH NA RZECZ SKUTECZNIEJSZEGO ŚCIGANIA PROCEDERU OKALECZANIA ŻEŃSKICH NARZĄDÓW PŁCIOWYCH

W rezolucji pt. „Intensifying global efforts for the elimination of female genital mutilations”²³ (Wzmoczenie wysiłków na całym świecie na rzecz zaprzestania praktyki okaleczania żeńskich narządów płciowych) ONZ wzywa państwa do przyjęcia i egzekwowania prawodawstwa zakazującego tej praktyki.

W świetle ogólnych i szczegółowych przepisów prawa karnego **praktyka okaleczania żeńskich narządów płciowych jest karalna we wszystkich państwach członkowskich UE**²⁴. Często obowiązuje **zasada eksterytorialności**, która umożliwia ściganie tego procederu, w przypadku gdy został on dokonany za granicą, jeśli ofiara lub osoby dokonujące lub planujące dokonanie takiego procederu są obywatelami kraju prowadzącego dochodzenie.

W sądach rzadko prowadzone są sprawy z zakresu prawa karnego dotyczące procederu okaleczania, głównie z powodu niechęci ofiar do wnoszenia skarg. Brakuje także służb dysponujących odpowiednią liczbą specjalistów i dostateczną wiedzą w celu udzielania wsparcia ofiarom, które się do nich zgłaszają. Działania następcze w odniesieniu do ofiar są utrudnione z powodu przepisów dotyczących tajemnicy zawodowej, jak również braku mechanizmów umożliwiających odpowiednie kierowanie dziewcząt, które zostały okaleczone lub którym grozi okaleczenie, do służb wsparcia.

²³ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 67/146.

²⁴ BE, DK, IE, ES, IT, CY, AT, SE, UK i HR mają szczegółowe przepisy prawne regulujące kwestię okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Prawodawstwo, skuteczne ściganie i skazywanie winnych rodziców oraz osób dokonujących okaleczenia mają zasadnicze znaczenie, gdyż funkcjonują jako środek odstraszący i powstrzymują rodziców od okaleczania swoich córek i pomagają im nie ulegać presji ze strony ich rodzin i społeczności.

Zasadna jest analiza zarówno ustawodawstwa krajowego, jak i odpowiednich spraw sądowych, ponieważ pozwalają one zrozumieć niektóre spośród podstawowych kwestii prawnych dotyczących procedury okaleczania żeńskich narządów płciowych. Na przykład w Hiszpanii rodzice zostali niedawno ukarani za okaleczenie swojej córki przed jej migracją do Europy. Należałoby również poruszyć kwestię **najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka** jako głównego problemu w każdym postępowaniu karnym (od momentu rozpoczęcia dochodzenia do czasu wydania wyroku), np. zapobiec sytuacji, w której dziecko dwukrotnie staje się ofiarą — najpierw z powodu okaleczenia narządów płciowych, a następnie z powodu pozbawienia go opieki rodzicielskiej.

Cel:

Wspieranie państw członkowskich w zakresie egzekwowania przepisów zabraniających okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Działania:

Komisja Europejska:

- dokona analizy przepisów prawa karnego i spraw sądowych dotyczących procedury okaleczania oraz zorganizuje wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi, aby ocenić, jakie działania na szczeblu unijnym mogłyby wnieść wartość dodaną;
- będzie rozpowszechniać istniejące materiały szkoleniowe wśród osób wykonujących zawody prawnicze za pośrednictwem odpowiednich platform;
- będzie egzekwować prawa ofiar przestępstw określone w dyrektywie w sprawie praw ofiar²⁵, w szczególności prawo dostępu do ogólnych i specjalistycznych służb wsparcia.

5. ZAPEWNIENIE OCHRONY Kobietom ZAGROŻONYM NA TERYTORIUM UE

Zgodnie z dyrektywą UE w sprawie kwalifikowania²⁶ kobiety, które mają uzasadnione obawy przed prześladowaniem lub którym grozi okaleczanie narządów płciowych, **kwalifikują się do ochrony międzynarodowej**. Taka ochrona rozciąga się również na rodziców, którzy obawiają się prześladowania lub którym autentycznie grozi doznanie poważnej krzywdy, ponieważ odmawiają udzielenia zgody na poddanie swojego dziecka procederowi okaleczenia. Zmieniona dyrektywa w sprawie kwalifikowania²⁷ wzmacnia ochronę osób obawiających się okaleczenia żeńskich narządów płciowych. W dyrektywie tej wyraźnie stwierdzono, że należy zwracać należytą uwagę na problemy wynikające z płci wnioskodawcy, jeżeli mają one związek z uzasadnionymi obawami wnioskodawcy przed prześladowaniem. Do takich problemów należy tożsamość płciowa i orientacja seksualna,

²⁵ Dyrektywa 2012/29/UE

²⁶ Dyrektywa Rady 2004/83/WE w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony.

²⁷ Dyrektywa 2011/95/UE w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony.

przy czym problemy te mogą być związane z niektórymi tradycjami i zwyczajami prawnymi, mogącymi prowadzić np. do okaleczania narządów płciowych.

Zgodnie z przekształconą dyrektywą w sprawie procedur azylowych²⁸ **procedury azylowe uwzględniają aspekt płci**. W szczególności, i) wszystkie kobiety składające wniosek będą miały możliwość skorzystania z procedury azylowej, otrzymania skutecznej ochrony, o ile się do tego kwalifikują, a ich sprawy będą mogły być rozpatrywane indywidualnie; ii) odpowiedzialne organy muszą być odpowiednio przygotowane, by uwzględnić złożoność wniosków związanych z płcią; iii) kobiety składające wniosek muszą mieć autentyczną możliwość podzielenia się z organami odpowiedzialnymi za udzielanie azylu swoimi osobistymi przeżyciami w bezpiecznych warunkach zapewniających poufność, a także możliwość korzystania z niezbędnych gwarancji procesowych, takich jak tłumaczenie ustne lub wsparcie prawnika; iv) ofiary tortur i innych bolesnych form przemocy seksualnej, fizycznej lub psychologicznej będą miały zapewnioną odpowiednią ilość czasu i wsparcie, by móc przygotować się do przesłuchania i innych kluczowych etapów przewidzianych w procedurach.

Przekształcona dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o azyl²⁹ wprowadza **warunki przyjmowania uwzględniające płeć**, które będą miały również zastosowanie wobec osób obawiających się procederu okaleczenia, tj.: i) konieczne będzie określenie w porę szczególnych potrzeb wszystkich kobiet ubiegających się o azyl, które są szczególnie zagrożone; ii) osobom, które doświadczyły poważnych aktów przemocy, należy zapewnić dostęp do usług rehabilitacyjnych, by mogły one otrzymać niezbędne wsparcie psychologiczne i medyczne; oraz iii) należy zapewnić warunki zakwaterowania uwzględniające płeć.

W uzupełnieniu wspomnianych środków legislacyjnych Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) może rozpowszechniać najlepsze praktyki oraz wspólne podejście do kwestii związanych z płcią, w szczególności w zakresie **szkoleń** dla pracowników służb azylowych i **informacji o kraju pochodzenia**.

Europejski Fundusz na rzecz Uchodźców i przyszły Fundusz Migracji i Azylu przewidują zachęty finansowe dla państwa członkowskiego za dobrowolne **przesiedlenie** (przekazanie) określonych kategorii osób, w tym zagrożonych dzieci i kobiet, na swoje terytorium.

Cel:

Zagwarantowanie zagrożonym kobietom ochrony w ramach istniejących przepisów prawnych UE w dziedzinie azylu.

Działania:

Komisja Europejska:

- będzie w dalszym ciągu monitorować terminową transpozycję i prawidłowe wdrożenie ram prawnych UE w dziedzinie azylu, by zagwarantować zagrożonym kobietom ochronę;
- dopilnuje, by narzędzia szkoleniowe oraz informacje o kraju pochodzenia sporządzane przez Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu uwzględniały problematykę płci, w tym w stosownych przypadkach zawierały odniesienia do problemu okaleczania żeńskich narządów płciowych;

²⁸ Dyrektywa 2013/32/UE w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej.

²⁹ Dyrektywa 2013/33/UE w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową.

- będzie w dalszym ciągu zachęcać państwa członkowskie do korzystania z zachęt finansowych, o których mowa w obowiązujących aktach prawnych, aby podnieść świadomość osób działających w dziedzinie azylu;
- zachęcać państwa członkowskie, by w dalszym ciągu korzystały lub zaczęły korzystać z zachęt finansowych na rzecz przesiedlania zagrożonych dzieci i kobiet, w tym osób, którym grozi przemoc ze względu na płeć.

6. PROPAGOWANIE ZNIESIENIA PRAKTYKI OKALECZANIA ŻEŃSKICH NARZĄDÓW PŁCIOWYCH NA ŚWIECIE

Od wielu lat Unia Europejska **aktywnie uczestniczy w międzynarodowej współpracy w zakresie propagowania zniesienia procedury okaleczania żeńskich narządów płciowych**. Na poziomie globalnym UE przyczyniła się do zobowiązania wszystkich państw do zakazania okaleczania żeńskich narządów płciowych, karania tego procederu i podejmowania odpowiednich działań w celu zmiany norm społecznych leżących u podstaw tego zjawiska. Przykładowo, UE poparła rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie położenia kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych³⁰ i podjęła współpracę z grupą Afryki w Radzie Praw Człowieka ONZ, aby wzmocnić działania w kierunku wypełnienia zobowiązań określonych w rezolucji.

Unia Europejska promuje również wzmocnioną **międzynarodową ochronę kobiet i dziewcząt zagrożonych okaleczeniem narządów płciowych na całym świecie** w stosunkach z krajami trzecimi i na forach międzynarodowych.

Działania UE w odniesieniu do procederu okaleczania prowadzone poza Europą opierają się na konkretnych zobowiązaniach politycznych i wytycznych UE (wytycznych unijnych w sprawie przemocy wobec kobiet, ramach strategicznych i planie działania UE dotyczących praw człowieka i demokracji, krajowych strategiach na rzecz praw człowieka, w przypadku gdy problem okaleczania żeńskich narządów płciowych traktowany jest w odnośnych krajach priorytetowo). Zapobieganie temu procederowi stanowi również jedno z zagadnień współpracy w ramach umowy z Kotonu, najobszerniejszej umowy o partnerstwie między UE a 79 krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku. Ponadto UE zaradza podstawowym przyczynom okaleczania żeńskich narządów płciowych poprzez wspieranie szerszych celów rozwoju dotyczących równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet, w szczególności kształcenia dziewcząt i kobiet, praw człowieka, a także ich zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

W latach 2006-2012 17 projektów dotyczących problemu okaleczania żeńskich narządów płciowych w 18 krajach uzyskało środki z UE w wysokości około 8 mln EUR, wspierając wysiłki organizacji społeczeństwa obywatelskiego i rządów, a także organizacji ONZ, zwłaszcza UNICEF.

Ogólnie rzecz biorąc, zauważa się pozytywny trend w kierunku stopniowej rezygnacji z **okaleczania w 28 krajach najbardziej dotkniętych tym problemem**. Do tej pory 42 kraje uchwaliły przepisy konkretnie potępiające ten proceder. W tym kontekście znaczenie ma rosnące zaangażowanie zainteresowanych rządów. Kluczową rolę odgrywają organizacje regionalne, zwłaszcza Unia Afrykańska (UA). Protokół UA w sprawie praw kobiet, ratyfikowany przez 33 kraje, stanowi, że w celu zwalczania procederu okaleczania należy podjąć wszystkie niezbędne legislacyjne i inne środki, takie jak podnoszenie świadomości społecznej w tej dziedzinie, zakazanie procederu przez prawo i stosowanie sankcji, a także wsparcie ofiar.

³⁰ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 67/146.

UE będzie kontynuować działania na rzecz zaprzestania okaleczania żeńskich narządów płciowych w oparciu o udokumentowane dobre praktyki wskazujące najlepsze podejście do osiągnięcia postępów. Swoje działania UE będzie opierać zarówno na historycznych, jak i najnowszych postępach w osiągnięciu ogólnoświatowego konsensusu co do konieczności większej determinacji światowej społeczności, by zwalczać proceder okaleczania. Wykazano, że powiązanie problemu okaleczania ze wzmocnieniem pozycji i edukacją kobiet i dziewcząt, z ich zdrowiem seksualnym i reprodukcyjnym, a także z zapobieganiem wczesnym i przymusowym małżeństwom oraz małżeństwom dzieci ułatwia zerwanie z tym procederem.

Cel:

Wspieranie działań zwalczających problem okaleczania żeńskich narządów płciowych na całym świecie i wzmocnienie ochrony kobiet zagrożonych w krajach trzecich.

Działania:

Komisja Europejska i Europejska Służba Działań Zewnętrznych:

- będą podnosić kwestię okaleczania żeńskich narządów płciowych w UE w corocznym dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w krajach partnerskich, których ten problem dotyczy;
- sporządzą wytyczne dotyczące procederu okaleczania dla szefów misji UE w odpowiednich krajach partnerskich;
- włączą problem okaleczania do programu szkoleń na temat płci i praw dziecka dla pracowników UE zatrudnionych w delegaturach UE w krajach dotkniętych tym problemem;
- będą wspierać regionalną kampanię na rzecz walki z okaleczaniem;
- będą nadal ściśle współpracować z Unią Afrykańską i grupą Afryki w ONZ w sprawie dalszych inicjatyw mających na celu wzmocnienie globalnej walki z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych;
- będą nadal wspierać działania propagujące lepsze ustawodawstwo krajowe dotyczące okaleczania żeńskich narządów płciowych w koniecznych przypadkach;
- będą nadal wspierać inicjatywy na rzecz budowania możliwości organizacji publicznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego;
- będą nadal podnosić problem okaleczania żeńskich narządów płciowych w dialogu politycznym, na temat praw człowieka oraz obszarów polityki z właściwymi krajami partnerskimi, w tym z krajami, w przypadku których ochrona zdrowia jest głównym sektorem współpracy;
- będą w dalszym ciągu promować wzmocnioną międzynarodową ochronę kobiet zagrożonych okaleczeniem na całym świecie w stosunkach z krajami trzecimi i na forach międzynarodowych.

7. WPROWADZENIE W ŻYCIE, KONTROLA I OCENA

Aby zapewnić szybkie postępy i osiągnąć cele niniejszego komunikatu, **grupa ad hoc utworzona z grupy ds. równości kobiet i mężczyzn złożonej z przedstawicieli różnych służb Komisji** dokona przeglądu, oceny i monitorowania działań w niniejszym komunikacie i będzie przedkładać coroczne sprawozdanie na temat wdrożonych środków. Dwa lata po przyjęciu komunikatu Komisja oceni wprowadzone środki i zdecyduje w sprawie dalszych działań.

Oprócz wspomnianej kontroli wewnętrznej Komisja Europejska będzie regularnie **konsultować się z organizacjami pozarządowymi i ekspertami w tej dziedzinie**. Organizacje pozarządowe odgrywały i nadal będą odgrywać nadrzędną rolę, chroniąc zagrożone dziewczęta, prowadząc szkolenia dla pracowników, podnosząc z wyczuciem świadomość w społecznościach dotkniętych problemem, poszerzając wiedzę, opracowując materiały i dobre praktyki, wprowadzając ten problem do porządku obrad decydentów i budując mosty między Europą a krajami pochodzenia. W całej UE organizacje społeczeństwa obywatelskiego stawiają czoła wspólnym wyzwaniom i potrzebują sposobności do wymiany informacji i dobrych praktyk, opracowywania projektów i metod, a także do wzajemnego oceniania swojej pracy.

Cel:

Realizowanie działań przewidzianych w niniejszym komunikacie i stałe poświęcanie uwagi problemowi okaleczania

Działania:

Komisja Europejska:

- będzie monitorować terminową realizację działań przewidzianych w niniejszym komunikacie oraz podsumowywać te działania raz w roku, około dnia 6 lutego, tj. Międzynarodowego Dnia Zerowej Tolerancji dla Okaleczania Narządów Płciowych Kobiet;
- ułatwi wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w odniesieniu do problemu obrzezania kobiet między organizacjami pozarządowymi i ekspertami;
- będzie zachęcać prezydencje Rady Unii Europejskiej do wprowadzenia tematu obrzezania kobiet do porządku dziennego posiedzeń naczelnych lekarzy i naczelnich pielęgniarek/pielęgniarzy UE;
- zorganizuje warsztaty na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych w ramach Europejskiego forum na rzecz praw dziecka w 2013 r.;
- wprowadzi temat okaleczania do porządku dziennego nieformalnej grupy ekspertów z państw członkowskich zajmującej się prawami dziecka, która zostanie zwołana w 2014 r.

8. WNIOSEK

Przy pomocy niniejszego komunikatu w sprawie okaleczania żeńskich narządów płciowych Komisja Europejska i Europejska Służba Działań Zewnętrznych ponawiają swoje **zobowiązanie do zwalczania przemocy wobec kobiet i położenia kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, zarówno wewnątrz UE, jak i poza nią**. Jednocześnie uznają za konieczne uwzględnienie powiązania społeczności dotkniętych tym problemem w UE z ich krajami pochodzenia.

UE będzie podnosić tę kwestię w przyszłości i wspierać tych, którzy od wielu lat są w nią aktywnie zaangażowani, w szczególności organizacje międzynarodowe, państwa członkowskie i organizacje pozarządowe. UE będzie w dalszym ciągu rozwijać strategie oraz wdrażać środki, mając na uwadze, że okaleczanie żeńskich narządów płciowych jest złożonym problemem wymagającym multidyscyplinarnych środków i ścisłej współpracy ze społecznościami, w których ten proceder jest praktykowany.